

RZĄDOWY PROGRAM OGRANICZANIA PRZESTĘPCZOŚCI
I ASPOŁECZNYCH ZACHOWAŃ
RAZEM BEZPIECZNIEJ
im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020

JAK ZAWIADOMIĆ O PRZESTĘPSTWIE?

PORADNIK

WARSZAWA 2019

Opracowanie i nadzór merytoryczny:

Wydział Dochodzeniowo-Śledczy Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji

Wydawca

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

© Copyright by Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Warszawa 2019
Wydanie drugie poprawione

ISBN 978-83-946902-7-4

Skład, druk i oprawa:

PHU "LOGOS" s.c.

05-200 Nowe Lipiny

ul. Szosa Jadowska 48a

tel/fax 22 787 77 83, 787 29 11

Spis treści

Wstęp	5
Kto może złożyć zawiadomienie o przestępstwie?.....	6
Czy zawiadomienie o przestępstwie jest obowiązkiem?	8
W jaki sposób i kogo zawiadomić o przestępstwie?	9
Gdzie złożyć zawiadomienie o przestępstwie?	13
Kiedy jest potrzebny wniosek o ściganie?	15
Jakie prawa przysługują Ci w związku ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?	18
Jakie obowiązki wiążą się ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?	21
Odpowiedzialność karna za nieprawdziwe zawiadomienie	22
Porady praktyczne.....	24
Złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie. Co dalej?	30
Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (wzór pisma)	31

Wstęp

Padłeś ofiarą przestępstwa? A może wiesz coś o popełnionym lub planowanym przestępstwie? Być może nurtują Cię w związku z tym jakieś wątpliwości. Zastanawiasz się, komu i w jaki sposób przekazać informacje na ten temat? Kto Cię wysłucha? Kto podejmie odpowiednie działania? Jakie masz prawa i obowiązki związane z zawiadomieniem o przestępstwie? Na te i wiele innych pytań odpowiadamy w tym poradniku. Warto, żebyś się z nim zapoznał, zanim staniesz się ofiarą lub świadkiem przestępstwa.

Pisząc tę broszurę, staraliśmy się skonstruować ją tak, by każdy w łatwy sposób mógł odnaleźć w niej potrzebne informacje. Przedstawiamy w niej w przybliżeniu sytuacje, z którymi może spotkać się każdy zgłaszający o przestępstwie. Próbowaliśmy przy tym podpowiedzieć, co zrobić, by przekazana informacja o przestępstwie była jak najbardziej przydatna Policji, prokuraturze lub innym organom ścigania.

Organy ścigania – to instytucje, które zajmują się wykrywaniem przestępstw i ściganiem ich sprawców. Organami ścigania są m.in.: Policja, prokuratura, Żandarmeria Wojskowa, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straż Graniczna i Służba Celno-Skarbowa.

Kto może złożyć zawiadomienie o przestępstwie?

Każdy, kto posiada informacje o przestępstwie lub jest jego świadkiem, może złożyć zawiadomienie, bez względu na wiek, płeć, rasę, narodowość itp.

Zgłosić przestępstwo może każdy, a więc pokrzywdzony, świadek, osoba postronna, a nawet sprawca. Każde zawiadomienie o przestępstwie spowoduje, że Policja podejmie odpowiednie działania.

Pamiętaj, że zgłosić przestępstwo może także osoba, która nie ukończyła 18. roku życia. Zasady składania zawiadomienia o przestępstwie są takie same w odniesieniu do dzieci, jak i do dorosłych. Należy jednak zwrócić uwagę na pewne różnice związane z osobami poniżej 18. roku życia, które składają zawiadomienie. W praktyce osoby te będą mogły uczestniczyć w prowadzonej sprawie na tych samych zasadach, co osoby dorosłe, np. będzie można je przesłuchać w roli świadka. Jednakże inaczej wygląda kwestia odpowiedzialności za ewentualne nieprawidłowości z tym związane.

Osoby, które ukończyły 17 lat, podczas składania zawiadomienia o przestępstwie są uprzedzane o odpowiedzialności karnej za powiadomienie Policji o niepopelnionym przestępstwie, za składanie fałszywych zeznań oraz za fałszywe oskarżenie¹.

Osoby w wieku od 13 do 17 lat informuje się o treści przepisów dotyczących odpowiedzialności karnej za powiadomienie Policji o niepopelnionym przestępstwie, za składanie fałszywych zeznań oraz za fałszywe oskarżenie, pouczając je o możliwości zastosowania wobec nich środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich – w razie świadomego naruszenia tych przepisów.

Dzieci poniżej 13 lat informuje się, że w rozmowie z policjantem należy mówić prawdę.

Osoby poniżej 18. roku życia nie mają pełnej zdolności do czynności prawnych, nie mogą więc samodzielnie złożyć wniosku o ściganie sprawcy w przypadku niektórych przestępstw, jak np. groźby. Wniosek taki może złożyć przedstawiciel ustawowy dziecka lub jego opiekun prawny. O przestępstwach, które podczas składania zawiadomienia będą wymagały podpisania specjalnego wniosku o ściganie szczegółowo przeczytasz w rozdziale 5. poradnika.

¹ Art. 238, art. 234 i art. 233 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 1600 z późn. zm.), zwanej dalej „k.k.”.

Wiedz, że są sytuacje, kiedy Policja, mimo zgłoszenia przestępstwa, nie spisze protokołu. Chodzi tu o przypadki, gdy zgłaszający jest pod wpływem alkoholu, narkotyków czy innych środków o podobnym działaniu. Osoba taka nie może także zostać przesłuchana w charakterze świadka. Jednak informacje podane przez nią zostaną niezwłocznie sprawdzone i Policja podejmie działania stosowne do sytuacji. Protokół zostanie sporządzony w innym terminie, gdy ustaną przyczyny uniemożliwiające jego spisanie.

Nie będzie przeszkodą dla policjanta bądź prokuratora sytuacja, gdy osoba zawiadamiająca o przestępstwie nie włada językiem polskim. W takim przypadku protokół zostanie sporządzony z udziałem tłumacza. Jeżeli zawiadamiającym jest osoba głucha lub niema, wszelkie czynności zostaną przeprowadzone z udziałem biegłego sądowego o odpowiedniej specjalności (dotyczy to sytuacji, gdy zawiadomienie jest składane w formie ustnej).

Podczas przyjmowania zawiadomienia o przestępstwie od pokrzywdzonego, może być obecna osoba przez niego wskazana, jeśli nie uniemożliwia lub nie utrudnia przeprowadzenia czynności. Taką osobą może być w szczególności osoba najbliższa, przedstawiciel instytucji lub organizacji społecznej wspierającej ofiary przestępstw. O obecności osoby wskazanej przez pokrzywdzonego decyduje policjant przyjmujący zawiadomienie.

Czy zawiadomienie o przestępstwie jest obowiązkiem?

Każdy, kto dowiedział się o popełnieniu przestępstwa, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym fakcie prokuratora lub Policję². Oznacza to, że nie tylko pokrzywdzony lub bezpośredni świadek przestępstwa, ale każda osoba mająca informacje o przestępstwie powinna zawiadomić o tym organy ścigania.

Co prawda za niedopełnienie tego obowiązku nie zostaniesz ukarany, ale pamiętaj, że spełnienie tego obowiązku nie tylko przez Ciebie, ale przez każdego członka społeczeństwa spowoduje, iż żadne przestępstwo nie pozostanie anonimowe, a jego sprawca nie będzie bezkarny.

Wyjątkiem od tej zasady jest tzw. prawny obowiązek zawiadomienia organów ścigania o przestępstwie. Dotyczy on tylko wybranych kategorii przestępstw, takich jak: ludobójstwo, zamach stanu, szpiegostwo, zamach na życie prezydenta, zabójstwo, spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, sprowadzenie pożaru lub innej katastrofy, porwanie statku powietrznego lub wodnego, wzięcie zakładnika, zgwałcenie zbiorowe lub ze szczególnym okrucieństwem, czynności seksualne z małoletnim poniżej 15. roku życia oraz przestępstwa o charakterze terrorystycznym³.

Kara przewidziana za niedopełnienie tego obowiązku może wynieść nawet 3 lata pozbawienia wolności. Ale nie poniesie tej kary osoba, która nie zawiadomiła o tego rodzaju przestępstwie, ponieważ przypuszczała, że informacja o nim dotarła już do organów ścigania.

Obowiązek zawiadomienia organów ścigania o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu spoczywa także na instytucjach państwowych i samorządowych, które dowiedziały się o tym w związku ze swą działalnością⁴. Muszą one wówczas podjąć niezbędne czynności do czasu przybycia organów ścigania lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

---

2 Art. 304 § 1 Ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity Dz.U. 2018 poz. 1987 z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.k.”.

3 Art. 240 § 1 k.k.

4 Art. 304 § 2 k.p.k.

W jaki sposób i kogo zawiadomić o przestępstwie?

Istnieje wiele sposobów poinformowania Policji lub prokuratury o przestępstwie, lecz nie wszystkie formy są jednakowo skuteczne i wiążące dla organów ścigania.

Najczęściej spotykaną formą zawiadomienia o przestępstwie jest zawiadomienie złożone w formie ustnej, przyjęte i spisane przez policjanta lub prokuratora w formie protokołu. Występują także zawiadomienia anonimowe lub nadesłane w formie pisemnej przez ofiarę lub świadka przestępstwa.

Zgłoszenie anonimowe

Jeżeli posiadasz konkretną informację o przestępstwie lub dysponujesz wiedzą mogącą przyczynić się do jego wykrycia, a jednocześnie pragniesz pozostać anonimowy, możesz skorzystać z wielu funkcjonujących anonimowych infolinii⁵.

Zgłoszenie telefoniczne lub osobiste

Jeżeli padłeś ofiarą przestępstwa, np. ukradziono Ci samochód, pobito Cię, ktoś Cię oszukał, wybierz zgłoszenie telefoniczne lub osobiste. W zależności od opisanej przez Ciebie sytuacji zostanie podjęta interwencja lub informacja będzie weryfikowana. Policja będzie ustalać, czy zdarzenie, o którym przekazałeś informację, jest przestępstwem (lub wykroczeniem) i w zależności od wyniku tych ustaleń będą podejmowane dalsze działania. Zostaniesz także poinformowany, co powinieneś dalej robić.

Jeżeli przyjdiesz do jednostki Policji lub prokuratury, by złożyć zawiadomienie o przestępstwie, od razu zostaniesz przesłuchany w charakterze świadka. Jeśli jesteś pokrzywdzonym, dowiesz się nie tylko o tym, jakie masz uprawnienia, ale i jakie obowiązki. Będziesz też mógł zapytać policjanta o wiele nurtujących Cię kwestii dotyczących Twojej sprawy.

⁵ Przykładowe infolinie:

801 199 990 - Antynarkotkowy telefon zaufania

800 120 289 – Infolinia Stowarzyszenia KARAN

800 120 226 – Policijny Telefon Zaufania

800 120 148 – Zatrzymać Przemoc

22 988 – Młodzieżowy Telefon Zaufania

800 121 212 - Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka

22 654 40 41 – Antydepresyjny Telefon Zaufania Fundacji Itaka

Przed zakończeniem czynności nie możesz oddalić się z jednostki Policji, nie powinienes również odmówić zapoznania się z treścią protokołu oraz podpisania go. Masz natomiast prawo żądać, by policjant zamieścił w protokole wszystkie Twoje wypowiedzi dotyczące Twoich praw lub interesów.

W sposób szczególny traktowani są pokrzywdzeni przestępstwami seksualnymi⁶. Wtedy zawiadomienie o przestępstwie ogranicza się do wskazania najważniejszych faktów i dowodów. Natomiast przesłuchanie pokrzywdzonego w charakterze świadka zostało zarezerwowane dla sądu i prowadzone jest w warunkach zapewniających pokrzywdzonemu odpowiedni komfort psychiczny, między innymi przez wykorzystanie odpowiednio przygotowanych pomieszczeń.

W takich warunkach sąd przesłuchiwał będzie w charakterze świadka, także:

- małoletnich poniżej 15. roku życia pokrzywdzonych przestępstwem z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub przestępstwem przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności oraz przeciwko rodzinie i opiece⁷,
- małoletnich powyżej 15. roku życia pokrzywdzonych przestępstwem z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub przestępstwem przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwem przeciwko rodzinie i opiece, gdy zajdzie uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wyrzucić negatywny wpływ na ich stan psychiczny,
- małoletnich poniżej 15. roku życia świadków przestępstw z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, jeżeli zeznania tego świadka będą istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zawiadomienie pisemne

Jeżeli uważasz, że jesteś w stanie sam wyczerpująco opisać, co się wydarzyło, a zdarzenie nie wymaga natychmiastowych działań organów ścigania, możesz wysłać zawiadomienie o przestępstwie pocztą, mailem, faksem albo przynieść je osobiście do jednostki Policji lub prokuratury. Na końcu naszego poradnika znajdziesz przykładowe zawiadomienie o dokonaniu oszustwa. Takie zawiadomienie możesz napisać samodzielnie.

⁶ Art. 197–199 k.k.

⁷ Rozdział XXIII, XXV i XXVI k.k.

Zawiadomienie o przestępstwie powinno zawierać jak najwięcej konkretnych informacji.

Mimo, że złożyłeś zawiadomienie na piśmie i wyczerpująco przedstawiłeś okoliczności popełnienia przestępstwa, możesz zostać wezwany do złożenia zeznań w charakterze świadka. Może się też zdarzyć, że w napisanym przez Ciebie zawiadomieniu będzie, według Policji, brakować istotnych szczegółów. Wtedy również otrzymasz pisemne wezwanie do jednostki Policji, aby uzupełnić zawiadomienie.

Jeśli zdecydowałeś się napisać zawiadomienie o przestępstwie samodzielnie, musisz pamiętać, że powinno ono spełniać pewne wymogi wynikające z przepisów kodeksu postępowania karnego⁸. To znaczy, że zawiadomienie powinno zawierać:

- nazwę organu, do którego jest skierowane (oznaczenie jednostki Policji lub prokuratury wraz z adresem);
- dane personalne oraz adres autora zawiadomienia;
- opis sprawy, której dotyczy zawiadomienie (w miarę potrzeby z uzasadnieniem);
- datę i podpis składającego zawiadomienie..

Zadbaj o potwierdzenie wysłania swojego zawiadomienia lub pokwitowanie, jeśli doręczyłeś je osobiście. Pokwitowanie z reguły będzie wiązało się z potwierdzeniem na kopii lub kserokopii Twojego zawiadomienia (data i podpis osoby przyjmującej).

Jeżeli masz wątpliwości, jak najlepiej zawiadomić o przestępstwie – przyjdź do najbliższej jednostki Policji lub prokuratury.

Jeżeli jesteś pokrzywdzonym składającym zawiadomienie o przestępstwie, na Twój wniosek organ ścigania ma obowiązek wydać Ci nieodpłatnie potwierdzenie złożenia zawiadomienia. Potwierdzenie zawiera m.in.: datę oraz miejsce przyjęcia zawiadomienia, wskazanie organu przyjmującego wraz z danymi do kontaktu, sygnaturę sprawy, dane określające pokrzywdzonego, czas i miejsce popełnienia czynu, oraz zwięzły opis czynu i wyrządzonej szkody⁹.

⁸ Art. 119 k.p.k.

⁹ Art. 304b k.p.k.

Z uprawnienia tego może także skorzystać Twój pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której stałą pieczęą pokrzywdzony pozostaje, a w przypadku śmierci pokrzywdzonego¹⁰ do złożenia wniosku uprawnione są osoby najbliższe lub osoby, które były na jego utrzymaniu.

---

¹⁰ Art. 52 k.p.k.

Gdzie złożyć zawiadomienie o przestępstwie?

Zawiadomienie o przestępstwie ma obowiązek przyjąć od Ciebie każdy funkcjonariusz Policji w każdym posterunku, komisariacie i komendzie Policji, sporządzając protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie.

Powinieneś wiedzieć, że Twoją sprawę będzie prowadziła ta jednostka Policji, na terenie działania której popełniono przestępstwo. Jeżeli jest to możliwe, najlepiej, abyś zgłosił się od razu właśnie tam. Jeżeli nie jest to możliwe lub nie wiesz, gdzie dokładnie popełniono przestępstwo – złóż zawiadomienie jak najszybciej w najbliższej jednostce Policji. Zawiadomienie zostanie przekazane odpowiedniej jednostce, która dalej poprowadzi postępowanie.

Pamiętaj, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa zawiadomienie o przestępstwie możesz przekazać także do innych podmiotów prowadzących postępowania, np.: Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej.

Postępowanie przygotowawcze to innymi słowy sprawa karna prowadzona przez organy ścigania.

Kiedy jest potrzebny wniosek o ściganie?

Sprawcy przestępstw i wykroczeń, co do zasady, są ścigani z urzędu. Co to oznacza? Otóż Policja lub prokuratura, po otrzymaniu Twojego zawiadomienia o przestępstwie, od razu podejmuje działania, aby wykryć sprawcę i zebrać dowody jego winy.

Istnieją jednak przestępstwa, w przypadku których Policji nie wystarczy Twoje zawiadomienie o przestępstwie. Potrzebne będzie dodatkowe oświadczenie, zwane wnioskiem o ściganie karne (w przypadku zawiadomienia o wykroczeniu – żądanie ścigania). Są to zasady wynikające z obowiązujących przepisów. Oczywiście nie musisz wiedzieć, których przestępstw (wykroczeń) to dotyczy. Taką informację uzyskasz od policjanta przyjmującego zawiadomienie. Innymi słowy, w niektórych przypadkach Policja potrzebuje Twojej dodatkowej zgody na podjęcie czynności, o ile jesteś w tej sprawie pokrzywdzonym. Jeżeli nie jesteś pokrzywdzonym, a składasz zawiadomienie o przestępstwie popełnionym na szkodę kogoś innego, wszczęcie postępowania karnego w tej sprawie będzie uzależnione od uzyskania wniosku o ściganie bezpośrednio od osoby pokrzywdzonej.

Złożenie wniosku o ściganie musi mieć formę pisemną. Zostaniesz zapytany o swoją decyzję podczas składania zawiadomienia o przestępstwie. Protokół z tej czynności zawiera stosowną rubrykę. Jeżeli zdecydujesz się złożyć wniosek o ściganie, potwierdzisz to własnoręcznym podpisem na protokole zawiadomienia o przestępstwie. W przypadku, gdy nie zechcesz złożyć wniosku o ściganie, zostaniesz poproszony o własnoręczne napisanie krótkiego oświadczenia w tej sprawie.

Jeżeli sprawców było kilku, złożenie wniosku o ściganie jednego z nich automatycznie spowoduje objęcie ściganiem pozostałych współsprawców, niezależnie od decyzji składającego wniosek, chyba, że któryś ze sprawców okaże się dla Ciebie osobą najbliższą. Wówczas ściganie tej konkretnej osoby będzie wymagało od Ciebie podjęcia dodatkowej decyzji.

Jeśli złożone przez Ciebie zawiadomienie pisemne nie będzie zawierało wniosku, Policja wezwie Cię do jego złożenia i udokumentuje to w odpowiednim protokole.

Gdy dowiesz się, że ściganie sprawcy przestępstwa, o którym zawiadamiasz, jest możliwe tylko na Twój wniosek, musisz podjąć decyzję. Powinna być ona dokładnie przemyślana.

Możesz poprosić o czas do namysłu, nie może być on jednak długi. Pamiętaj, że każde opóźnienie obniża skuteczność działania Policji. Jeśli po namyśle podejmiesz decyzję o złożeniu wniosku o ściganie sprawcy, będziesz musiał stawić się w jednostce Policji, gdzie podpiszesz odrębny protokół przyjęcia wniosku o ściganie.

Brak wniosku o ściganie uniemożliwia wszczęcie postępowania karnego i prowadzenie Twojej sprawy. Do momentu podjęcia przez Ciebie decyzji, Policja może tylko zabezpieczyć ślady i dowody. Jeżeli złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, lecz nie wyraziłeś zgody na ściganie jego sprawców, sprawa zostanie zakończona wydaniem decyzji o jej umorzeniu.

Gdybyś chciał wycofać złożony wniosek o ściganie, to jest to możliwe, ale tylko za zgodą odpowiednich organów. Wówczas zostanie spisany dodatkowy dokument (protokół przyjęcia cofnięcia wniosku o ściganie) w jednostce Policji prowadzącej Twoją sprawę.

W przypadku sprawy prowadzonej przez Policję wniosek może zostać cofnięty za zgodą prokuratora, a gdy trafiła już do sądu, za zgodą sądu.

Konsekwencją cofnięcia wniosku jest umorzenie sprawy.

Jeśli cofnąłeś wniosek, pamiętaj – nie będziesz mógł go złożyć ponownie.

Jeżeli pokrzywdzony przestępstwem wymagającym złożenia wniosku o ściganie karne jest osobą poniżej 18. roku życia, policjant przyjmie wniosek od jego przedstawiciela ustawowego lub osoby, pod której stałą opieką ona pozostaje (z reguły jest to rodzic). Jeżeli osoba ta odmawia złożenia wniosku o ściganie w imieniu małoletniego lub sama jest sprawcą przestępstwa na jego szkodę, Policja niezwłocznie występuje do sądu opiekuńczego o wydanie zgody na złożenie wniosku.

Policja nie może przyjąć wniosku o ściganie od osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie lub częściowo – nawet gdy jest ona pełnoletnia. W przypadku osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej całkowicie wniosek może złożyć jej opiekun. W przypadku osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej częściowo – wyznaczony kurator.

Ubezwłasnowolnienie to częściowe lub całkowite pozbawienie osoby fizycznej zdolności do czynności prawnych. Ubezwłasnowolnienie może być orzeczone przez sąd cywilny z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, np. z powodu nadużywania alkoholu, uzależnienia od środków odurzających lub psychotropowych.

Zdolność do czynności prawnej w prawie cywilnym to zdolność do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych, czyli do przyjmowania i składania oświadczeń woli mających na celu wywołanie określonego stosunku prawnego. Innymi słowy, jest to zdolność do samodzielnego kształtowania swojej sytuacji prawnej.

Oprócz wymienionych przypadków ścigania sprawców przestępstw z urzędu lub na wniosek istnieje sytuacja, gdy sprawca będzie ścigany z oskarżenia prywatnego. Policjant przyjmujący zawiadomienie po wysłuchaniu Twojej sprawy, poinformuje Cię, że sprawca może być ścigany z oskarżenia prywatnego. Co to oznacza? Wówczas od Policji możesz oczekiwać jedynie sporządzenia protokołu przyjęcia ustnej skargi oraz, w razie potrzeby, zabezpieczenia śladów i dowodów. Twoją skargę Policja przekaże do sądu rejonowego właściwego dla miejsca popełnienia przestępstwa i tam będzie ona rozpatrzona.

Ważne: w sprawach z oskarżenia prywatnego wszczęcie postępowania sądowego jest uzależnione od wniesienia opłat sądowych.

W niektórych przypadkach dotyczących przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego kopię Twojej skargi Policja niezwłocznie prześle prokuratorowi, z wnioskiem o rozważenie, czy nie należy wszcząć postępowania z urzędu. W szczególności postąpi tak w przypadku, gdy pokrzywdzony samodzielnie, bez pomocy Policji lub prokuratury, nie będzie mógł ustalić niezbędnych danych osobowych sprawcy przestępstwa, zwłaszcza jeśli zostało popełnione za pośrednictwem telefonu lub internetu.

Do przestępstw ściganych jedynie z oskarżenia prywatnego należą: naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający poniżej 7 dni i będący skutkiem działania nieumyślnego¹¹, zniestawienie, znieważenie, naruszenie nie-tykalności cielesnej.

---

¹¹ Art. 157 § 2 i 3 k.k., art. 212 k.k., art. 216 k.k., art. 217 k.k.

Jakie prawa przysługują Ci w związku ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?

Od momentu, w którym złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, przysługują Ci pewne prawa. Zostaniesz o nich pouczony już podczas zawiadomienia o przestępstwie.

Jeżeli jesteś jednocześnie pokrzywdzonym, przed pierwszym przesłuchaniem zostaniesz pouczony o posiadaniu statusu strony procesowej w postępowaniu przygotowawczym oraz o wynikających z tego Twoich uprawnieniach i obowiązkach. Zostanie Ci wręczone „Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym”.

To bardzo ważne, abyś spokojnie zapoznał się z „Pouчением o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym”. Na bieżąco pytaj przesłuchującego Cię policjanta o wszystko, czego nie rozumiesz. Jego obowiązkiem jest udzielić Ci wyczerpujących informacji. Otrzymasz też jeden egzemplarz „Pouczenia”¹², abyś zawsze mógł do niego wrócić. Pytania odnoszące się do Twoich praw możesz zadawać na każdym etapie prowadzonej sprawy.

Zgodnie z przepisami¹³ pokrzywdzony jest stroną w postępowaniu przygotowawczym. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba mająca poniżej 18 lat, lub jest osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie lub częściowo, jego prawa wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą opieką pokrzywdzony pozostaje¹⁴.

Warunkiem pozwalającym na samodzielne działanie we własnym imieniu w trakcie prowadzonej sprawy jest ukończenie 18 roku życia.

Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, która ze względu na wiek lub stan zdrowia nie jest w sposób pełny realizować przysługujących jej uprawnień, to prawa te może wykonywać osoba, pod której opieką pokrzywdzony pozostaje¹⁵.

¹² Wzór pouczenia wprowadziło rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 13 kwietnia 2016 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym (Dz.U. z 2016, poz. 514).

¹³ Art. 299 § 1 k.p.k.

¹⁴ Art. 51 § 2 k.p.k.

¹⁵ Art. 51 § 3 k.p.k.

W razie śmierci pokrzywdzonego, prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe, a w wypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator działający z urzędu. Do kręgu osób najbliższych zaliczamy¹⁶:

- małżonków;
- wstępnych (rodziców, dziadków, pradiadków itd.);
- zstępnych (dzieci, wnuki, prawnuki itd.);
- rodzeństwo (także przyrodnie);
- powinowatych w tej samej linii lub stopniu (ojczyma, macochę, zięcia, synową, pasierba, pasierbicę);
- osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz ich małżonków (dzieci adoptowane, rodziców adopcyjnych);
- osoby pozostające we wspólnym pożyciu (konkubenta, konkubinę).

Warto w tym miejscu dodać o szczególnym prawie przysługującym osobom pokrzywdzonym i świadkom. Mianowicie obowiązująca od 8 kwietnia 2015 r. ustawa z 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka¹⁷ wprowadziła środki mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ofiarom przestępstw, świadkom oraz osobom im najbliższym. Określone zostały zasady, warunki i zakres zastosowania środków ochrony i pomocy.

Środkami ochrony i pomocy mogą być:

- a) ochrona na czas czynności procesowej – może być udzielona w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia osoby chronionej;
- b) ochrona osobista – stosowana, gdy zachodzi wysoki stopień zagrożenia dla życia lub zdrowia osoby chronionej w związku z postępowaniem karnym lub karnym skarbowym, jeżeli zachodzi konieczność długotrwałej ochrony, w sprawach, których rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji należy do właściwości sądu okręgowego, oraz w sprawach o przestępstwa zgwałcenia, doprowadzenia do poddania się wykonania innej czynności seksualnej, znęcania się fizycznego i psychicznego nad osobą¹⁸, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach także w innych sprawach;

¹⁶ Art. 115 § 11 k.k.

¹⁷ Dz.U. z 2015, poz. 21.

¹⁸ Art. 197 § 1 i 2 oraz art. 207 k.k.

- c) pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu oraz związana z nią pomoc finansowa na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, potrzeb mieszkaniowych lub na uzyskanie świadczeń opieki zdrowotnej – mająca zastosowanie w sprawach, których rozpoznanie w pierwszej instancji należy do właściwości sądu okręgowego, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach także w innych sprawach, gdy zachodzi konieczność długotrwałej ochrony, a inne środki ochrony i pomocy mogą być niewystarczające.

Zarządzenie w sprawie udzielenia środków ochrony i pomocy wydaje komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji, w którego okręgu osoby chronione przebywają, m. in. na pisemny wniosek pokrzywdzonego lub świadka. Wydanie zarządzenia jest poprzedzone wnikliwą oceną okoliczności udzielenia tych szczególnych środków ochrony i pomocy.

Jeżeli nie jesteś pokrzywdzonym, Twoje prawa są ograniczone. Sprowadzają się głównie do konieczności poinformowania Cię o kluczowych rozstrzygnięciach: decyzji o wszczęciu postępowania przygotowawczego, decyzji o odmowie jego wszczęcia albo o umorzeniu śledztwa.

Każdy pokrzywdzony ma także prawo do uzyskania fachowej pomocy medycznej (jeśli jej potrzebuje) oraz, o ile to możliwe, do wsparcia ze strony psychologa. Niezależnie od tego, kto jest pokrzywdzonym w sprawie, każda osoba mająca kontakt z funkcjonariuszem Policji ma pełne prawo oczekiwać godnego traktowania, szacunku, dyskrecji oraz kultury.

Jakie obowiązki wiążą się ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?

Jeżeli złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, musisz liczyć się z faktem, że tym samym przyjąłeś na siebie pewne obowiązki. Będzie ich więcej w sytuacji, gdy jednocześnie jesteś pokrzywdzonym lub/świadkiem przestępstwa.

Pokrzywdzony, przebywający za granicą, ma obowiązek wskazać adresata dla doręczeń w kraju, czyli osobę upoważnioną do odbioru korespondencji. Jeśli tego nie zrobi, pismo zostanie wysłane na ostatnio znany adres w kraju albo – jeżeli takiego adresu nie ma – będzie załączone do akt sprawy i uznane za doręczone.

Jeżeli pokrzywdzony zmieni miejsce zamieszkania lub pobytu i nie poda Policji nowego adresu, pismo zostanie wysłane na poprzedni adres i uznane za doręczone.

Od pokrzywdzonego można pobrać odciski daktyloskopijne, wymaz ze słówki policzków, włosy, ślinę, próby pisma, zapach, wykonać fotografię osoby lub dokonać utrwalenia głosu, jeżeli będzie to niezbędne w prowadzonej sprawie.

Jeżeli karalność czynu zależy od stanu zdrowia pokrzywdzonego, nie może on sprzeciwić się oględzinom ciała i badaniom lekarskim. W przypadku wątpliwości co do stanu psychicznego pokrzywdzonego, jego stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez niego spostrzeżeń, sąd lub prokurator może zarządzić jego przesłuchanie z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa.

Gdy jesteś świadkiem, masz obowiązek stawić się na każde wezwanie organu prowadzącego postępowanie. Na świadka, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na wezwanie organów ścigania albo bez zezwolenia oddalił się z miejsca wykonywania czynności przed jej zakończeniem lub bezpodstawnie uchyla się od złożenia zeznań, można nałożyć karę pieniężną, a ponadto zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie.

Pamiętaj, że osoba wezwana do jednostki Policji w celu przesłuchania w charakterze świadka albo podejrzanego nie jest uprawniona do rejestracji (nagrywania) przebiegu i czynności przy pomocy własnego urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk np. telefonu, dyktafonu. Możesz zostać poproszony przez policjanta o zdeponowanie urządzeń mających możliwość rejestracji w depozycie jednostki Policji na czas trwania przesłuchania.

Odpowiedzialność karna za nieprawdziwe zawiadomienie

Przed złożeniem zawiadomienia o przestępstwie – w rozmowie z policjantem – zostaniesz poinformowany o treści ważnych przepisów kodeksu karnego. Jeden z nich przewiduje odpowiedzialność karną za zawiadomienie organów ścigania o niepopelnionym przestępstwie¹⁹, natomiast drugi określa odpowiedzialność karną za fałszywe oskarżenie innej osoby o popełnienie przestępstwa²⁰.

Jeżeli Twoje zawiadomienie o przestępstwie ma formę protokolarną (pisaliśmy o tym wcześniej) i jednocześnie składasz zeznania jako świadek, dowiesz się również o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań lub zatajenie prawdy²¹.

Wystarczy, że zawsze będziesz mówił prawdę (całą!), zgodnie z Twoją wiedzą, a na pewno nie poniesiesz żadnej odpowiedzialności za swoje słowa.

Może się zdarzyć, że pouczenia tego wysłuchasz z obawą, gdyż sam masz wątpliwości, czy przestępstwo na pewno nastąpiło lub masz przypuszczenia co do osoby sprawcy, ale nie jesteś tego pewien.

Przykładem pierwszej wskazanej sytuacji może być stwierdzenie braku portfela lub dokumentów po wyjściu z autobusu – nie jesteś wówczas pewien, czy zgubiłeś, czy też padłeś ofiarą kradzieży kieszonkowej. Przykładem drugiej sytuacji może być przebicie opon w Twoim samochodzie po tym, gdy wcześniej widziałeś kręcącego się przy nim mężczyznę znanego Ci z widzenia. Zastanawiasz się wtedy, czy powiedzieć o swych podejrzeniach, by nie narazić się na odpowiedzialność karną. Otóż, w obydwu przypadkach powinieneś poinformować Policję o swoich odczuciach i wątpliwościach.

Warto, abyś wiedział, że odpowiedzialność karna w wymienionych sytuacjach przewidziana jest tylko wtedy, gdy ktoś świadomie wprowadził w błąd Policję lub prokuratora.

¹⁹ Art. 238 k.k.

²⁰ Art. 234 k.k.

²¹ Art. 233 § 1 i 1a k.k.

Nie poniesiesz odpowiedzialności, jeśli Twoje zawiadomienie o niepopelnionym przestępstwie lub fałszywe oskarżenie innej osoby wynikało z błędnego przekonania, wynikającego z okoliczności towarzyszących zdarzeniu i przez to wyciągnąłeś mylne wnioski co do zaistnienia przestępstwa lub co do jego sprawcy.

Dlatego ważne jest, aby Twoja relacja o zdarzeniu była pełna i wyczerpująca, abyś powiedział wszystko, co wiesz na temat okoliczności popełnienia przestępstwa, nie obawiając się odpowiedzialności karnej w związku z przedstawieniem swoich uzasadnionych podejrzeń co do osoby sprawcy.

Co zrobić, gdy po złożeniu zawiadomienia zorientowałeś się, że przestępstwo faktycznie nie nastąpiło, np. odnalazłeś w domu dokumenty, co do których byłeś przekonany, że zostały skradzione. Powinieneś wówczas niezwłocznie powiadomić o tym fakcie jednostkę Policji prowadzącą Twoją sprawę. Jeżeli nie jest to możliwe (przebywasz daleko poza tym miejscem), zgłoś się do najbliższej jednostki Policji. W każdym z tych przypadków będziesz musiał złożyć krótkie zeznanie. Nie wystarczy, że fakt ten zgłosisz bezpośrednio ustnie czy też poinformujesz o nim telefonicznie. Policja nie może reagować na takie zgłoszenia, gdyż w Twoim imieniu mógłby przecież zadzwonić złodziej.

Pamiętaj, że działania Policji nie są ukierunkowane na przyłapanie Cię na kłamstwie, lecz na ujęcie sprawcy przestępstwa, o którym złożyłeś zawiadomienie. Jeżeli jednak Twoja relacja o zdarzeniu jest niespójna, nielogiczna i niewiarygodna – Policja będzie chciała się dowiedzieć, dlaczego?

Porady praktyczne

Prezentujemy kilka praktycznych wskazówek, jak najlepiej postąpić w określonych sytuacjach. Jeżeli zastosujesz się do tych rad, pomożesz organom ścigania oraz sobie, umożliwiając szybką i skuteczną reakcję.

Jeżeli ukradziono Ci samochód, nie zastanawiaj się, w której jednostce będzie lepiej złożyć protokolarnie zawiadomienie o przestępstwie. Natychmiast powiadom najbliższą jednostkę Policji w dowolny możliwy sposób: zadzwoń, zgłoś to napotkanemu patrolowi, zatrzymaj przejeżdżający radiowóz itp.

Jeżeli utraciłeś jakieś przedmioty, np. sprzęt RTV, rower, telefon komórkowy, idąc do jednostki Policji, zabierz ze sobą dokumenty, na podstawie których można ustalić cechy identyfikacyjne (numery fabryczne) tych przedmiotów. Umożliwi to zarejestrowanie ich w policyjnej bazie rzeczy utraconych, co znacznie zwiększa szanse na ich odzyskanie. Dane te możesz również przekazać w późniejszym terminie, jeśli nie dysponujesz nimi od razu.

Jeśli straciłeś przedmioty nieposiadające oznaczeń numerycznych (np. obrazy), ale masz ich zdjęcia – zabierz je ze sobą, zostaną włączone do akt sprawy.

Składając zawiadomienie o przestępstwie, podaj wszystkie informacje, które mogą być pomocne organom ścigania w wykryciu sprawcy, w tym dane ewentualnych świadków. Jeżeli nie znasz ich tożsamości, możesz powiedzieć, że świadkiem był np. mężczyzna z pobliskiego kiosku, który podjął próbę samodzielnego zatrzymania sprawcy. Na podstawie tak przekazanych informacji, Policja ustali dane świadka i przyjmie od niego zeznanie w Twojej sprawie.

Jeżeli w wyniku przestępstwa odniosłeś obrażenia i udzielano Ci pomocy medycznej, zabierz ze sobą wszystkie związane z tym dokumenty wystawione w szpitalu czy też przychodni. Dostarczą one Policji ważnych informacji na temat Twoich obrażeń, zakresu i rodzaju udzielonej Ci pomocy oraz umożliwią prawidłowe określenie, jakiego przestępstwa padłeś ofiarą.

Jeżeli masz taką możliwość, postaraj się do czasu przyjazdu funkcjonariuszy Policji zabezpieczyć przed zniszczeniem wszystkie dowody i ślady, które pozostawił sprawca. Czasem zabezpieczenie śladów może polegać na bardzo prostej czynności, np. gdy przy altanie, do której dokonano włamania, znajdziesz zgubione przez sprawcę rękawiczki, wystarczy przykryć je czymś, by nie padał na nie deszcz lub śnieg. Nigdy niczego nie sprzątaj i nie zmieniaj położenia żadnych przedmiotów! Zaufaj policjantom, którzy wykonują czynności w związku z Twoim zgłoszeniem. Jeżeli masz wątpliwości, dlaczego coś robią lub przeciwnie – dlaczego czegoś nie robią, po prostu zapytaj.

W związku z rozwojem technologii teleinformatycznych społeczeństwo ma łatwy dostęp do usług bankowości elektronicznej i coraz częściej korzysta z nowych możliwości przeprowadzania transakcji finansowych i handlowych w Internecie. Niestety, nowe zdobycze technologiczne stały się także celem przestępców i pojawiło się zagrożenie przestępstwami komputerowymi. Wynikają one z przeświadczenia o anonimowości sprawcy w Internecie i łatwości podszywania się pod inną osobę lub firmę. Jednak nie jest to do końca prawdą. Każde tego typu działanie pozostawia ślady pozwalające na identyfikację sprawcy oraz ustalenie mechanizmów przestępczego działania.

W przypadku przestępczości z wykorzystaniem internetu bardzo duże znaczenie ma szybkość powiadomienia Policji.

Możesz spotkać się z oszustwem z wykorzystaniem aukcji internetowych. Oszuści wystawiają ofertę sprzedaży towaru, otrzymują za niego pieniądze, lecz nie wysyłają właściwego przedmiotu.

Ze wszystkich własnych działań podejmowanych w celu odzyskania pieniędzy lub uzyskania towaru powinieneś sporządzić notatki i pozostawić dla siebie ich kopie. Korespondencję elektroniczną należy pozostawić w formie elektronicznej. Składając zawiadomienie o takim zdarzeniu, powinieneś zadbać o dane dotyczące przebiegu samego przestępstwa: numer aukcji, przedmiot aukcji, jej przebieg, datę jej zakończenia, wysokość wylicytowanej kwoty, termin i sposób płatności, wszelkie dane kontaktowe nieuczciwego kontrahenta, takie jak nick sprawcy oszustwa oraz jego adres e-mail, numer telefonu, adres tradycyjny. Korespondencja e-mail powinna być zapisana w formie elektronicznej, np. w formacie *.eml. Przydadzą się również wydruki ponagler i ewentualnej korespondencji z tym związanej. Jeśli pokrzywdzony rozmawiał telefonicznie z nierzetelnym sprzedawcą, powinien zanotować datę i czas przeprowadzonej rozmowy, a także jej przebieg. Należy zachować zapisy rozmów przez komunikatory internetowe i SMS-y.

Oprócz oszustwa, możesz paść ofiarą innego przestępstwa z wykorzystaniem komputerów i internetu, mianowicie dokonanego za pośrednictwem wiadomości przekazywanych w formie SMS-ów, MSM-ów, e-maili lub za pomocą komunikatorów internetowych (Skype, Messenger, WhatsApp) – są to np. groźby karalne, stalking, rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby. Jeżeli jesteś pokrzywdzonym (lub świadkiem) takiego przestępstwa, nie kasuj wiadomości, tylko przekaz ją Policji.

W trakcie surfowania po internecie czy to w domu, możesz natknąć się na inny rodzaj przestępstw niż te związane z usługami bankowymi czy też transakcjami handlowymi. Są nimi różne treści pornograficzne zamieszczone w sieci internetowej. Musisz wiedzieć, że już samo publiczne prezentowanie takich treści

w sposób narzucający ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy, jest karalne²². Przeglądając strony internetowe, możesz natknąć się również na pornografię dziecięcą. Nie tylko w przypadku produkowania, utrwalania i publicznego prezentowania treści pornografii z udziałem małoletniego albo treści pornografii związanych z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem, internauta ponosi odpowiedzialność karną, ale również w przypadku samego sprowadzania, przechowywania lub posiadania takich treści²³. Odrębnym, surowo karanym przestępstwem jest sprowadzanie, przechowywanie i posiadanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15²⁴.

W przypadku, gdy w Internecie natrafisz na treści pornograficzne pojawiające się bez ostrzeżenia lub na pornografię dziecięcą, wówczas powinieneś o tym fakcie powiadomić najbliższą jednostkę Policji.

Pamiętaj, aby nie ściągać na swój komputer żadnych znalezionych obrazów lub filmów, gdyż jest to nielegalne. Zapisz jedynie lub skopiuj link (skrót) do strony internetowej zawierającej zakazane prawem treści. Zapamiętaj lub zapisz sobie dokładną datę i godzinę natrafienia na nielegalne treści (w miarę możliwości z dokładnością do minuty i sekund). Zapamiętaj także miejsce oraz komputer, z którego łączyłeś się z internetem.

Jeśli o zakazanych treściach dowiesz się na portalach społecznościowych, forach dyskusyjnych lub za pomocą komunikatorów internetowych, ważne jest podanie loginów, haseł dostępu, nicków oraz daty i dokładnej godziny łączenia się z internetem. Nie bez znaczenia będą również inne informacje dotyczące na przykład okoliczności zdarzenia, tego, kto pierwszy nawiązał kontakt, itp.

Wszystkie uzyskane informacje podaj policjantowi, którego będziesz zawiadamiać o przestępstwie. Postaraj się również szczegółowo odpowiedzieć na zadane pytania.

Jeśli zdarzy się, że nie będziesz chciał, z różnych powodów, osobiście zawiadomić Policji o pornografii w internecie, możesz to zrobić anonimowo, m.in. na stronie Dyżurnet.pl, która jest krajowym punktem kontaktowym, tzw. hotline, przyjmującym od użytkowników zgłoszenia dotyczące nielegalnych treści w internecie. Hotline działa przy Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej (NASK) w ramach programu Komisji Europejskiej Safer Internet pod następującym adresem: <http://dyzurnet.pl/>. Będąc użytkownikiem internetu, możesz stać

22 Art. 202 § 1 k.k.

23 Art. 202 § 3 k.k.

24 Art. 202 § 4a k.k.

się pokrzywdzonym (świadkiem) przestępstwa naruszenia praw autorskich, np. gdy treści, których jesteś autorem, zostały rozpowszechnione za pośrednictwem stron internetowych bez Twojej wiedzy i zgody. Właściwym postępowaniem w tej sytuacji będzie skopiowanie strony z uwidocznieniem treści utworu lub też tytułu wraz z danymi internetowymi.

Naruszenie praw autorskich to przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Z urzędu ścigane są takie sytuacje, gdy sprawca z naruszenia praw autorskich uczynił stałe źródło dochodu albo taką działalność przestępczą organizuje lub nią kieruje. Zawiadamiając Policję o takim zdarzeniu, trzeba przedłożyć wszelkie materiały potwierdzające autorstwo dzieła, wyłączność praw do dzieła i ewentualnie pełnomocnictwa.

Innym przestępstwem przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii jest fałszowanie dokumentów. Może się ono odbywać z użyciem komputera i sprządzać się do opracowania dokumentu, np. zaświadczenia, licencji, koncesji, w formie elektronicznej, w formacie Word, Excel, CorelDraw itd., wydrukowania go i dalszego wykorzystania jako dokumentu autentycznego (np. do uzyskania kredytu bankowego, przy przekraczaniu granicy, w trakcie kontroli drogowej).

Przestępstwem jest również wytwarzanie, oferowanie, zbywanie lub przechowywanie w celu zbycia repliki dokumentu publicznego. Zgodnie z ustawą o dokumentach publicznych repliką dokumentu publicznego jest odwzorowanie lub kopia od 75% do 120% oryginału o cechach dokumentu publicznego z wyłączeniem kserokopii lub wydruku komputerowego wykonanych dla celów urzędowych, służbowych lub zawodowych²⁵.

Bardziej zaawansowanym przestępstwem jest fałszowanie dokumentów elektronicznych, które może polegać na stworzeniu strony łudząco podobnej do strony banku lub innej instytucji finansowej, w celu uzyskania danych, numerów PIN i kart bankomatowych czy haseł dostępu do elektronicznych rachunków bankowych (phishing). W razie korzystania z bankowości elektronicznej należy skontaktować się z bankiem, który prowadzi dane konto, a także zgłosić Policji fakt kradzieży. W takich przypadkach czas ma ogromne znaczenie i działa na niekorzyść pokrzywdzonego. Osoba pokrzywdzona powinna udostępnić komputer, z którego loguje się do banku, w celu zabezpieczenia ewentualnych śladów znajdujących się na dysku twardym. Komputer ten powinien znajdować się w niezmiennym stanie. Nie należy wykonywać na nim żadnych czynności, to znaczy nie wolno kasować ani instalować jakichkolwiek danych, ponieważ działania te mogą doprowadzić do zniszczenia śladów popełnionego przestępstwa. Śladami takimi będą np. pliki złośliwego oprogramowania, pochodzące najczęściej z Internetu, służące do wykradania poufnych danych dostępowych

²⁵ Przepisy ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o dokumentach publicznych w zakresie penalizacji wytwarzania i obrotu replikami dokumentów publicznych wchodzi w życie z dniem 12 lipca 2019 r.

do kont oraz innych cennych z punktu widzenia pokrzywdzonego informacji, a także wszelkiego rodzaju „robaki”, „malware”, programy szpiegujące czynności wykonywane przez użytkownika, których autorzy i osoby je rozpowszechniające kierują się chęcią zdobycia określonych informacji. Są to najczęściej dane dostępne do kont osobistych obsługiwanych przy wykorzystaniu bankowości elektronicznej.

Odrębnym problemem są włamanie do serwera, ataki na integralność systemu²⁶. W tym przypadku, składając zawiadomienie o przestępstwie, pokrzywdzony musi określić, kto miał uprawnienia do modyfikacji systemu, w jakim zakresie prowadzona jest działalność gospodarcza lub inna (np. oświatowa) z wykorzystaniem systemu informatycznego, który stał się przedmiotem nadużycia. Ważne będą informacje, na czym polegają straty: czy obejmują wyłącznie koszty przywrócenia funkcjonowania systemu, czy też można wykazać utratę dobrego wizerunku osoby fizycznej lub instytucji oraz udowodnić, że przez to nie osiągnie ona spodziewanych korzyści w przyszłości. Należy dokładnie opisać sytuację, w której pokrzywdzony (administrator sieci) stwierdził wystąpienie nadużycia: dokładny czas, zapisy dotyczące logowania się lub prób włamań do atakowanego serwera z zewnątrz, opis skutków widocznych w systemie, np. spowolnienie działania systemu, zawieszenie itd. Składający zawiadomienie o przestępstwie powinien podać, jakie działania zabezpieczające podjął bezpośrednio po stwierdzeniu naruszenia systemu – należy je zrekonstruować. Działaniami tymi mogły być np.: zastosowanie programu antywirusowego, odwołanie kopii bezpieczeństwa, przekierowanie połączeń na inny adres IP, wynajęcie zewnętrznej firmy serwisującej. Ważne będzie wykazanie, czy ingerencja w system mogła być w istocie fazą przygotowania do innego przestępstwa (zbieranie danych do późniejszego wykorzystania z użyciem innego komputera i w innym czasie), czy też celem nadużycia było wyrządzenie szkody w danej chwili. Oprócz wersji papierowej (wydruki, dokumenty, kserokopie), do zawiadomienia o przestępstwie należy dołączyć nośnik z wersją elektroniczną tych materiałów. Jeśli prowadzisz działalność gospodarczą, oprócz ryzyka handlowego jesteś również narażony na wiele nieetycznych zachowań, w tym na oszustwa ze strony innych osób i przedsiębiorstw. Oczywiście, nie każde zachowanie polegające na pobraniu towaru na przedłużony termin płatności jest oszustwem. Organy ścigania przeanalizują sprawę i dokumentację, by ocenić, czy jedna ze stron umowy świadomie wprowadziła drugą w błąd, bądź celowo działała na niekorzyść drugiej strony.

26. Art. 268 k.k., 268a k.k., 269 k.k., 269a k.k., 269b k.k., 287 k.k.

We wszystkich sprawach o przestępstwa finansowe i oszustwa gospodarcze najistotniejszą rolę w czynnościach organów ścigania odgrywają dowody z dokumentów. Utrata nawet jednego z nich (np. oświadczenia podatkowego, zaświadczenia) może negatywnie wpłynąć na ocenę całości zdarzenia. Do celów złożenia zawiadomienia o przestępstwie należy więc odszukać i zgromadzić wszystkie dokumenty dotyczące transakcji lub umowy, a także pisma obrazujące przepływy finansowe, ponagląjące, wezwania do zapłaty itp. (łącznie z ewentualnymi notatkami, zapiskami z negocjacji, adnotacjami w kalendarzach itd.).

Posiadana przez Ciebie wiedza, którą sam oceniasz jako nieistotną, może okazać się znacząca z punktu widzenia osób prowadzących Twoją sprawę.

Złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie. Co dalej?

Może Ci się wydawać, że skoro złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, zrobiłeś już wszystko, co do Ciebie należało i spodziewasz się, że na tym Twój kontakt z Policją się skończył. Tym bardziej że gdy złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, zostałeś od razu przesłuchany jako świadek.

Zawsze jednak może zdarzyć się sytuacja, że swoje zeznania będziesz musiał uzupełnić o nowe elementy, które sobie przypomnisz lub zostaniesz poproszony o nowe informacje. Mogą pojawić się również nowe okoliczności i dowody w sprawie wymagające Twojego ustosunkowania się do nich. To wszystko może spowodować, że prowadząca sprawę jednostka Policji wezwie Cię, w celu kolejnego przesłuchania w charakterze świadka.

Jeżeli Twoje zeznania są sprzeczne z zeznaniami innego świadka w sprawie lub z wyjaśnieniami podejrzanego, również możesz zostać wezwany do udziału w konfrontacji, służącej pełnemu wyjaśnieniu sprzeczności i niezgodności Waszych relacji.

W toku już prowadzonej sprawy może zająć konieczność przeprowadzenia wielu czynności, jak np. okazanie, konfrontacja – wiążących się dla Ciebie z dużym napięciem psychicznym – w których nie możesz odmówić udziału.

Okazania osób (bądź ich wizerunków) lub przedmiotów. Taka konieczność zachodzi np. wówczas, gdy trzeba wskazać sprawcę znajdującego się wśród innych osób, rozpoznać go po trwałych cechach indywidualnych, by przypisać mu określony udział w zdarzeniu. Jest to cenny materiał dowodowy.

Przebieg spraw karnych, mimo pewnej powtarzalności sytuacji i czynności, pozostaje w pewnym zakresie nieprzewidywalny, musisz więc liczyć się z różnym rozwojem wypadków. Ważne, byś rozumiał, że kolejne wezwanie do komisarzatu czy komendy Policji jest spowodowane ważnymi względami.

Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (wzór pisma)

Warszawa, 10.09. 2019 r.

Jan Kowalski

ul. Balonowa 11 m. 1111

02-635 Warszawa

tel. dom.: (22) 000 00 01

tel. firmowy: (22) 000 00 03 tel. kom.: 000 000 005

Komenda Rejonowa Policji

Warszawa

Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa

Ja, niżej podpisany, zawiadamiam o dokonaniu na moją szkodę oszustwa przez mężczyznę podającego się za Edwarda Kwiatkowskiego.

UZASADNIENIE

W dniu ..... 2019 r. do mojej firmy nazwie „Janko”, mieszczącej się w Warszawie przy ul. Marszałkowskiej 1111/1, przyszedł mężczyzna, który oświadczył, że nazywa się Edward Kwiatkowski i jest przedstawicielem firmy „Nowe Okna”. Zaoferował mi wymianę okien w mojej firmie po promocyjnej cenie. Mężczyzna przedstawił mi rzekomą ofertę w postaci zdjęć okien, z których wybrałem odpowiadający mi model i złożyłem ustne zamówienie. Mężczyzna oświadczył, że obecnie jego firma prowadzi promocję dla klientów i dlatego nowe okna mogę kupić za połowę ich rzeczywistej wartości, ale z uwagi na dużą liczbę chętnych, by skrócić okres oczekiwania na montaż okien, muszę uiścić zaliczkę w wysokości 400 złotych. Z uwagi na bardzo niską cenę okien, jaką zaproponował wymieniony, zapłaciłem wskazaną kwo-

tę. Mężczyzna wystawił mi pokwitowanie zapłaty na blankiecie opatrzonym pieczętą firmy „Nowe Okna”, na której znajdował się numer telefonu firmy (22) 000 00 02. Opisywany mężczyzna oświadczył, że zamówienie zostanie zrealizowane za cztery dni. Poleciał, bym oczekiwał na kontakt ze strony firmy. Po upływie czterech dni nikt się do mnie nie zgłosił, w związku z tym zadzwoniłem pod numer telefonu widniejący na pokwitowaniu przyjęcia zaliczki. Odebrał mężczyzna, który oświadczył, że jest to mieszkanie prywatne, a nie firma „Nowe Okna”. Powiedział także, że powyższy numer telefonu użytkuje od wielu lat i nie zna żadnego Edwarda Kwiatkowskiego.

Dodaję, że nigdy wcześniej nie spotkałem mężczyzny podającego się za Edwarda Kwiatkowskiego, lecz długo z nim rozmawiałem, więc dobrze zapamiętałem jego wygląd i sądzę, że mógłbym go rozpoznać. Wydaje mi się, że mężczyzna ten odwiedził wiele sąsiednich firm i lokali usługowych na mojej ulicy, prawdopodobnie namówił jeszcze kogoś na tę transakcję.

Mając na uwadze przytoczone przeze mnie okoliczności, uważam, że padłem ofiarą przestępstwa oszustwa i wnoszę o przeprowadzenie w tej sprawie postępowania przygotowawczego w celu ustalenia i ukarania sprawcy.

W załączeniu – kserokopia pokwitowania przyjęcia zaliczki.

Jan Kowalski